

TÜRKİYE'DE ÖZEL OKULLAR HAKKINDAKİ TUTUMLA İLGİLİ BİR ARAŞTIRMA

Prof.Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU*

Arş. Gör. Murat ÇAKAR**

Arş. Gör. Bülent DİLMAÇ***

ÖZET

Bu çalışmada amaç, ilk, ortaöğretim ve yükseköğretim çağında çocuğu olan velilerin ve diğer yetişkinlerin özel okullar hakkındaki tutumlarını belirlemek ve bu tutumu belirlemede kullanılacak bir ölçek geliştirmektir. Bu amaçla "Okul Değerlendirme Ölçeği" isminde 29 soruluk bir ölçek geliştirildi ve bu ölçek 1998 yılı içinde 956 yetişkine uygulandı. Araştırmanın sonunda elde edilen sonuçlara göre araştırmaya katılan yetişkinlerin % 82'si özel okullara karşı olumlu tutuma sahip iken, % 18'lik grup ise olumsuz bir tutuma sahiptirler.

GİRİŞ

Problem

Türkiye'de eğitim sistemimizin içinde bulunduğu darboğazlar ve eğitimin finansmanındaki güçlükler özel öğretim kurumlarının kurulması ve gelişmesi için zemin oluşturmuş ve 1980'li yıllardan sonra bu kurumların kurulması hızlanmıştır. Ancak özel okullarda okuyan öğrencilerin oranı, bütün öğrencilerin arasında halâ %2 'nin altında bulunmaktadır.

Özel öğretim kurumlarının gelişmesi hem devletin eğitime harcaması gereken parayı azaltacak, hem devlet okullarındaki öğrenci başına düşen harcamayı yükseltecektir.

Özel öğretim kurumlarının güçlenmesi ve yaygınlaşması halkın satın alma gücünün yükselmesi ile yakından ilgilidir. Satın alma gücü yükselen veli, çocuklarını daha nitelikli ve kaliteli eğitim kurumlarına göndermek dolayısıyla daha kaliteli eğitim almasını isteyecektir. Bu doğal istek veliyi daha iyi bir eğitim kurumu aramaya itecektir. Devlet okullarına kıyasla bina, sınıf, eğitim hizmetinin kalitesi ve eğitim veren elemanlarının niteliği açısından daha kaliteli olan özel okullara talebi arttıracaktır. Ancak özel okullar hakkındaki bazı

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Araştırma Görevlisi

*** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Araştırma Görevlisi

önyargılar veya peşin hükümler, bu okullar hakkındaki imajı ve bu okullara olan tutumları olumlu ve olumsuz olarak biçimlendirmekte, bu da okullara olan talebi etkilemektedir.

İmaj Nedir? Sözlük tanımıyla imaj, bir nesne, bir olay veya bir kurum(vb. gibi) hakkındaki düşüncelerimiz ve tasavvurlarımızda, (Özel Okullar,1994,10). İmaj, bir kişi, bir kurum, bir nesne veya olay hakkındaki kafamızın içindeki resimlerdir.

Tutum Nedir? Tutum doğrudan gözlenmeyen fakat bazı davranışlara yol açan eğilimlerdir. Tutumlar bir kişinin bir konu, olay veya nesneye ilişkin düşünce, duygu ve davranış öğeleri taşıyan eğilimlerdir. (Kâğıtçı başı, 1979,84). Tutumlar organize olmuş, uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimleridir, (Cüceloğlu, 1991:521).

Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmanın temel amacı ilk ve ortaöğretim ve yükseköğretim çağında çocuğu olan velilerin ve diğer yetişkinlerin özel okullar hakkındaki tutumlarını belirlemek ve bu tutumlarını ölçecek bir ölçek geliştirmektir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap alınmıştır:

1- Araştırmaya katılan örneklem grubunun özel okullar hakkındaki tutumu nasıldır?

2- Örneklem grubundakilerin özel okullar hakkındaki tutumları onların; cinsiyetine, yaşlarına, ücretli veya serbest çalışıp çalışmadıklarına tahsillerine, algıladıktan gelir düzeyine, çocuklarının devlet okullarında veya özel okulda okuyup okumadıklarına, kendilerinin öğrenciyken özel okulda okuyup okumadıklarına bağlı olarak değişmekte midir?

Varsayımlar:

1- Araştırmanın kapsamına giren yetişkinler ölçekteki soruları samimi olarak cevaplandırmışlardır.

2- Örneklem grubu evreni temsil etmektedir.

Sınırlılıklar:

1- Araştırma, bu araştırma için geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması ile sınırlıdır. Ölçeğin geçerliği, halihazır geçerlik,

ayırt edicilik, yapı geçerliği, yüzeysel geçerlik ile sınırlıdır. Ölçeğin güvenilirliği ise Cranbach Alph ve İç Tutarlık Katsayısı madde toplam ve madde kalana ile sınırlıdır.

2- Araştırma 1998 yılı ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Örneklem Grubu:

Araştırmaya katılanlar tesadüfi (Random) örneklem yolu ile seçilmişlerdir. Araştırma örneklemini oluşturanlar 478'i bayan, 478'i bay olmak üzere toplam 956 kişidir.

Araştırma Süreci:

Araştırmanın uygulanması Nisan, Mayıs ve Haziran 1998 tarihleri arasında İstanbul'da yapılmıştır. Araştırmaya 50 üniversite öğrencisi araştırmacı-anketör olarak katılmış ve ölçüm aracını araştırmaya katılanlara birebir görüşmeler yolu ile uygulamışlardır. Araştırmamıza ölçek uygulayıcısı olarak katılan üniversite öğrencileri araştırma yöneticisi tarafından uygulamayı nasıl yapacakları konusunda bilgilendirilmişlerdir.

Örnek Geliştirme Çalışması:

Araştırmamızda kullandığımız ölçek "Okul Değerlendirme Ölçeği" adını taşımaktadır. Okul Değerlendirme Ölçeği bireylerin özel ve resmi okullarla ilgili tutumlarını belirlemek üzere geliştirilmiştir. Ölçeğin isminde "özel okul" tabiri kullanılmamış, bunun cevaplayıcılar için yönlendirici olabileceği düşünülmüştür. Bu yüzden "Okul Değerlendirme Ölçeği" başlığı kullanılmıştır. Ölçeğin sorularının oluşturulması için önce özel ve resmi okullarla ilgili tutumların neler olabileceği tespit edildi. Bu tutumların belirlenmesinden sonra farklı tutumlara sahip kişilere göre özel ve resmi (devlet) okullarına karşı olumlu ve olumsuz tutumları ifade eden cümleler yazıldı. Bu cümlelerden "hiç katılmıyorum" "katılmıyorum" "biraz katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklindeki seçeneklerden oluşan 43 soruluk Likert tipi bir ölçek oluşturuldu. Daha sonra cevaplayıcılara yardım amacı ile kısa bir yönerge hazırlandı. Bir sonraki aşamada ölçekteki ifadeler bir olumlu bir olumsuz veya iki olumlu bir olumsuz olmak üzere artarda sıralandı.

Tutum ifadelerinden sonra cevaplayıcıların özellikleri ile ilgili sekiz kapalı uçlu soru eklendi. Bu sorular cevaplayıcıların cinsiyeti, yaşı, ücretli çalışıp çalışmadığı, tahsili, bulunduğu gelir grubu, çocukların devlet okulunda mı özel okullarda mı okuduğu ve cevaplayıcının özel okulda okuyup okumadığını içeriyordu.

Hazırlanan tutum ölçeği rastgele seçilmiş 160 cevaplayıcıya uygulanmıştır.

Uygulamadan sonra ölçekte kalacak maddelere karar verebilmek amacıyla; eldeki maddelerin ayırıcılıklarına göre bir seçim yapılabilmesi için maddeler t-testine tabi tutulmuştur.. Bu test için cevap kağıtları toplamı puan sırasına dizilmiş, sıranın üst başından %27'si üst grubu, alt ucundan %27'si alt grubu oluşturmuştur. Daha sonra her madde için alt ve üst gruptaki ortalamalar arasındaki fark saptanmıştır. Burada bağımsız grup t-testi uygulanmıştır (t değeri büyüdükçe maddelerin ayırıcılığı artar). Kabul edilen düzeyde manidar bulunan t değerlerini veren maddelerin ayırıcılık güçleri olduğu kabul edilmiştir. Bununla beraber madde toplam, madde kalan analizleri de yapılarak bu analizler sonucunda maddelerden ($p < .05$) manidar olmayanların ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Kararlılık göstermeyen maddeler ölçekten atılmıştır.

Verilerin Analizi:

Araştırmada manidarlık düzeyi olarak .05 benimsenmiş ve tüm analizler SPSS 6.0 (Statistical Programming for Social Sciences) paket programıyla yapılmıştır.

Ölçeğin halihazır geçerliği için bağımsız değişkenlerle (cinsiyeti, yaş, ücretli çalışıp çalışmadığı, tahsili, bulunduğu gelir grubu, çocukların devlet okulunda mı özel okullarda mı okuduğu ve cevaplayıcının özel okulda okuyup okumadığını) belirlenen kaynak gruplar arasında ölçek toplam puan açısından manidar farklılık olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ve tek yönlü varyans analizi teknikleri ile belirlenmiştir. Bu analizlerde manidarlık tek yönlü olarak test edilmiştir. Yapı geçerliği için ayırt edicilik, madde toplam, madde kalan analizleri yapılmıştır. Maddelerin ayırt etme gücünün belirlenmesi amacıyla; ölçek toplam puanına göre alt ve üst %27'ye giren gruplar alınarak her bir maddeden alınan puan ile tutum puanları arasındaki farklılığın araştırılabilmesi için t-testi (bağımsız grup) yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı (Sperman Brown), Cronbach ve madde toplam ve madde kalan hesaplanmıştır.

BULGULAR

Ölçeğin hali hazır geçerliliği için yapılan istatistiksel işlemlerin sonuçları aşağıda verilmiştir. Yapı geçerliliği için yapılan ayırt edicilik, madde toplam, madde kalan analizleri sonucunda deneme ölçeğinden 14 madde çıkarılmış ve iç tutarlılığı yüksek 29 madde asıl Okul Değerlendirme Ölçeğine konulmuştur. Bu 29 maddenin 20'si özel okullar hakkında olumlu ifade, 9'u ise olumsuz ifadelerdir. Bu ifadeler ölçekte iki olumlu, bir olumsuz ve üç olumlu bir olumsuz ifade şeklinde dağıtılmıştır.

Ölçeğin güvenilirliği için yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında ölçeğin gerek iç tutarlılığına ve bütününe ilişkin güvenilirliği yüksek bulunmuştur. Sperman Brown : .66 (n= 80) ve Cronbach Alph : .78 (n=160).

Kişisel Bilgi Formundan elde edilen verilere göre araştırmaya katılan bireylerin % 50'si kadın ve % 50'si de erkektir. Bireylerin yaş dağılımlarına bakıldığında, % 8,8'i 25 yaş ve altı, % 38'i 25-35 yaş arasında, % 35,6'sı 36-45 yaş arasında, % 17,7'si ise 46 ve daha üstü yaş grubunda bulunmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin eğitim düzeylerine bakıldığında ise % 15,8'inin ilköğretim mezun, % 9,6'sı ortaokul, %28,6'sı lise ve % 46'sının da üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Yine araştırmaya katılan bireylerin % 56,6'sı ücretli, %22,2'si serbest meslek sahibi iken, % 22,2'si de ev kadınıdır. Araştırmaya katılan bireylerin %70,9'u çocuğunu devlet okulunda okuturken, % 29,1'i de devlet okulunda okutmamaktadır. Bunun yanında araştırmaya katılan bireylerin %17,7'si çocuğunu özel okulda okuturken, % 82,3'ü ise özel okulda okutmamaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin %5,9'u vaktiyle özel okulda okumuşken, % 94,1'i ise özel okulda okumamıştır. Gelir düzeyleri bakımından araştırmaya katılan bireylerin % 13,9'u kendisini Ortanın altında, % 59,2'si orta halli ve % 26,9'u da ortanın üstünde görmektedir.

956 kişiye uygulanan ölçeklerden elde edilen sonuçların ortalaması 98,18 olarak bulunmuştur. Bilindiği gibi 29 soruluk ölçeğimizde ortalama değer 87'dir. Cevapların değerlendirilmesi 1 ile 5 arasındadır. Ölçekteki ifadeleri "hiç katılmıyorum" diye cevaplayanlar en az 29 puan alacak, "tamamen katılıyorum" şeklinde cevaplayanlar 145 puan alacaklardır. Ölçekten orta değer olan 87 puan altında puan alanların özel okullara karşı tutumları olumsuz 87'nin üstünde puan alanların da olumlu olduğu düşünülmelidir.

Araştırmamıza katılan 956 kişinin 171'i okul değerlendirme ölçeğinden 87'nin altında puan alarak özel okullar hakkında olumsuz bir tutum içinde olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu sayı araştırmaya katılanların % 17,88'ini oluşturmaktadır. Geri kalan % 82'lik grubun özel okullarla ilgili olarak olumlu tutum içinde oldukları bulunmuştur.

t Testi Sonuçları:

Tablo 1. Okul Değerlendirme Ölçeği Değişkenine Göre Bazı Değişkenler İçin X , SS ve Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

DEĞİŞKENLER	N	X	ss	Karşılaştırma Sonuçları		
				Sd	t değeri	P
Kadın	478	97.48	12.97	954	1.62	----
Erkek	478	98.8»	13.93			
Özel Okulda Okutuyorum	169	102.40	15.22	954	4.53	P<.001
Özel Okulda Okutmuyorum	787	97.28	12.90			
Özel Okulda Okudum	56	101.70	11.7	954	2.01	P<.05
Özel Okulda Okumadım	900	97.97	13.6			
Devlet Okullarında Okutuyorum	678	97.12	13.8	954	3.85	P<.001
Devlet Okullarında Okutmuyorum	278	100.78	12.4			

Tablo 1'de görüldüğü gibi kadın ve erkek bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yine Tablo 1'de görüldüğü gibi çocukları özel okulda okuyan ve okumayan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ve bu farklılık çocukları özel okulda okuyan bireylerin lehinedir. Özel okulda okuyan ve okumayan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ve bu farklılık özel okulda okuyan bireylerin lehinedir. Yine Tablo 1'de görüldüğü gibi çocukları devlet okulunda okuyan ve okumayan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır ve bu farklılık çocukları devlet okulunda okumayan bireylerin lehinedir.

Varyans Analizi Sonuçları:

Bireylerin Çalışma Şekillerine Göre Okul Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular:

Bireylerin çalışma şekilleri ile okul değerlendirme ölçeği puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla " Tek Yönlü Varyans Analizi Tekniği" uygulanmıştır ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Değerlendirme Ölçeği Puanı Ortalamaları İle Bireylerin Çalışma Şekilleri Arasındaki Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Oranı	P
Gruplar Arası	2	2157.03	1078.52	6,01	p>.001
Gruplar İçi	953	171254.57	179.70		
Genel Toplam	956	173411.60			

Tablo 2'de görüldüğü gibi bireylerin çalışma şekilleri ile özel okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Tukey Kramer Testi" yapılmıştır ve anlamlılık tablosu Tablo 3'de verilmiştir

Tablo 3. Anlamlılık Tablosu

	Ücretli	Serbest	Ev Kadını
Ücretli	X = 96.86		
Serbest	P<.05	X=100.17	
Ev Kadını	P<.05		X=99.52

Tablo 3'de görüldüğü gibi çalışma şekli serbest olan bireyler ile çalışma şekli ücretli olan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında çalışma şekli serbest olan bireylerin lehine bir farklılık olduğu bulunmuştur. Yine çalışma şekli ev kadını olan bireyler ile çalışma şekli ücretli olan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında çalışma şekli ev kadını olan bireylerin lehine olduğu görülmüştür. Bu farklılıklar .05 düzeyinde anlamlıdır.

Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre Okul Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Farklaşmasına İlişkin Bulgular :

Bireylerin gelir düzeyleri ile okul değerlendirme ölçeği puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla " Tek Yönlü Varyans Analizi Tekniği" uygulanmıştır ve sonuçlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Okul Değerlendirme Ölçeği Puanı Ortalamaları ile Bireylerin Gelir Düzeyleri Arasındaki Varyans Analizi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Oranı	P
Gruplar Arası	2	4701.24	2350.62	13.28	p>.001
Gruplar içi	953	168710.36	177.03		
Genel Toplam	955	173411.60			

Tablo 4' de görüldüğü gibi bireylerin gelir düzeyleri ile okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Tukey Kramer Testi yapılmıştır.ve anlamlılık tablosu Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Anlamlılık Tablosu

	Ücretli	Serbest	Ev Kadını
Ortanın Altı	X = 94.61		
Orta Halli	P<.05	X=97.54	
Ortanın Üstü	P<.05	P<.05	X=101.46

Tablo 5'de görüldüğü gibi gelir düzeyi ortanın üstü olan bireyler ile gelir düzeyi ortanın altı olan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında gelir düzeyi ortanın üstü olan bireylerin lehine bir farklılık olduğu

bulunmuştur. Yine gelir düzeyi ortanın üstü olan bireyler ile gelir düzeyi orta halli olan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında gelir düzeyi ortanın üstü olan bireylerin lehine bir farklılık olduğu bulunmuştur. Yine gelir düzeyi orta halli olan bireyler ile gelir düzeyi ortanın altı olan bireylerin okul değerlendirme ölçeği puanı ortalamaları arasında gelir düzeyi orta halli olan bireylerin lehine bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bu farklılıklar .05 düzeyinde anlamlıdır.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarından da anlaşıldığı gibi örnekleme oluşturan yetişkinlerin önemli bir çoğunluğu özel okullara karşı olumsuz bir ön yargı taşımamakta, özel okullarla ilgili olumlu bir tutum içinde bulunmaktadır. Özel okulların kurulması ve yaygınlaştırılması eğitimimizin nitelikli hale getirilmesi için ve okullaşma oranlarının artırılması için şarttır. Özel okulların açılması ve velilerin özel okulları talep etmeleri için ülkemizdeki gelir dağılımının dengeli hale getirilmesi ve orta sınıfın çocuklarını özel okullarda okutabilecek ekonomik seviyeye ulaştırılması gerekmektedir. Ülkemizdeki ekonomik gelişme hızlandıkça özel okulların yaygınlaşması kolaylaşacaktır. Ekonomik gelişmenin yanında yasal ve yönetsel tedbirler ve teşvikler özel okulların yaygınlaşmasını hızlandıracaktır.

Özel eğitim kurumları kurulduğu bölgelerdeki ekonomik kaynakları harekete geçirir, çalıştıracağı personel alanında istihdam yaratır. Özel öğretim kurumları kuruldukları yörelerdeki yerel ihtiyaçların daha çok farkındadır. Okulun mimari özelliğinden, o bölgedeki sosyolojik ve ekonomik yapıya kadar, bölgeye ait değişikliklere ayak uydurabilir. Konulabilecek seçmeli derslerle yöresel ihtiyaçlara uygun bilgiler verilebilir, (Bolay, 1996:269). Özel öğretim kurumlarının yaygınlaşması, devlet okullarından özel okullara öğrenci akışını hızlandıracaktır. Böylelikle devlet okullarında daha az öğrenci okuyacak, özel okullardaki öğrenciler için devlet harcama yapmayacak, bunun yerine devlet okullarında okuyan öğrencilere yapılan harcamalar artacaktır, (Erdoğan, 1996:253). Eğitimin ücretli olmasını düşük ekonomik seviyeli ailelerin eğitim harcamalarını yükselteceği düşüncesi yanlıştır. Devletin eğitime harcadığı maliyetin bir kısmı, eğitim ücretlendirildiği için azalacaktır ve devlet ekonomik nedenlerle okuyamayan gruba burs verme imkanına sahip olacaktır, (Erdoğan, 1996:253).

Ülkemizde nüfus artışının getirdiği kalabalıklaşmaya, çocuk ve genç nüfustaki artışa paralel olarak eğitime olan talep de çok hızlı bir biçimde artmaktadır. Devletin, halkın artan eğitim talebini karşılaması ve eğitiminin

niteliğini arttırması için çok yüksek parasal kaynakların eğitime ayrılması gerekmektedir. Devletin milli savunma, sağlık, adalet ve sosyal güvenlik gibi temel hizmet alanlarına ayırması gereken kaynakları da hesaba katarsak, eğitim hizmetlerinin daha kaliteli yürütülebilmesi için kamu kaynaklarının yanında özel kaynakların da desteklenmesi gerektiği ortaya çıkar.

Özel öğretim kurumlarının yaygınlaştırılması, devletin eğitime ayırdığı kaynakların eğitim açısından daha şansız yörelere kaydırılmasına ve bölgelerdeki eğitim hizmetlerinin daha nitelikli hale gelmesine yol açar, (Bolay, 1996:269). Özel öğretim kurumlarının kurulması kurumlar arasında rekabetin oluşmasına ve bu da eğitim hizmetlerinin nitelikli hale gelerek ucuzlamasına sebep olur. Özel öğretim kurumları kendi kaynaklarını kullanarak ek kaynak yaratabilirler. Özel okulların geliştirilmesi için öncelikle bu okullar hakkındaki bilgi noksanlığının giderilmesi gerekir. Bu önyargılardan birincisi, özel okulların eğitimde fırsat eşitsizliği yaratacağına dair inançtır. Bu okulların fırsat eşitsizliği yaratması bir tarafa eğitim niteliğini arttırıcı rolü vardır.

Eğitime karşı gittikçe artan talebi karşılamak için devlet okullarının yükünü azaltırlar ve devlet okullarındaki kalabalıklaşmanın bir ölçüde önüne geçerler. Devlet okullarındaki öğrenci başına düşen harcama özel okullarca okutulan öğrenciler yüzünden artar. Bu gerçekler kamuya duyurularak özel okullarla ilgili önyargıları kaldırılması bu okullarca yatırım yapacak girişimcilerin sayısını arttıracaktır, (Erdoğan, 1996:257). Devle girişimcilere arazi tahsis ederek, düşük faizle kredi vererek onları özel okullar yapmayı teşvik edecektir. Özel okul yatırımcılarına belirli bölgelerde farklı oranlarda olmak üzere vergi indirimini uygulaması da teşvik tedbirleri arasında düşünülebilir. Eğitim yatırımlarında bölgeler arası farklar bulunmakta, belirli bölgelerdeki okullar ihtiyaca yetmemektedir. Okul sayısı ve niteliği bakımından şanslı olmayan yerlerde açılacak özel okullara daha fazla teşvik uygulamak bu nedenle gereklidir.

Devlet okulları giderek özel okul anlayışına göre yapılandırılabilir. Devlet okullarında sunulan bazı hizmetler yavaş yavaş özel kurum ve kuruluşlara devredilebilir. Özel kurumlar tarafından üstlenilebilecek hizmetler, okul yemekhanelerinin ve kantinleri işletilmesi, okulun güvenliğinin ve temizliğinin sağlanması öğrencilerinin taşınmalarını sağlanması, öğretmenlerinin hizmetiçi eğitimlerinin sağlanması, okul müfredat programlarındaki derslerin bir kısmının verilmesi v.b. gibi hizmetler özel kişi ve kurumlar yapılacak sözleşmelerle, onlar tarafından üstlenebilir. Özel okulların yaygınlaşması i devlet okulları ile özel okullar arasında rekabet ortaya çıkacak ve böylelikle bu okullar verdikleri eğitim hizmetlerinin kalitesi yükselecektir. Özel okulların açılması yeni imkanlarının ortaya çıkmasına ve işsizlikteki azalmaya sebep olacaktır,

(Erdoğan,1996:258).

Özel okullar tarafından verilen eğitimin toplumsal faydası düşünülürse, özel okul sahiplerinin aynı zamanda toplumsal bir hizmeti gerçekleştirerek eğitimi yaygınlaştırdıkları anlaşılır. Bu sebeple özel öğretim kurumları devlet tarafından maddi olarak da desteklenmelidir. Bu destek devletin özel okullardaki sağlık hizmetini üstlenmesi, ihtiyaç sahibi öğrenciye burs verilmesi gibi olabilir, (Bolay, 1996:27D.Eğitim hizmetlerinin devlet tarafından sunulması gerektiği yolundaki görüş, liberal ekonomi anlayışının olduğu çevrelerde popülerliğini yitirmiş, özel kişi ve kurumların da devlet kurumlarının sunduğu eğitim hizmetini üstlenebileceği anlayış giderek daha çok taraflar bulmaya başlamıştır.

Türkiye'deki nüfus artışının fazlalığı eğitime olan talebi de arttırmakta, eğitim çağındaki nüfusun okuyabileceği okulları inşa etmek ve öğretmenleri yetiştirerek işe yerleştirmek devlete çok önemli mali yük getirmektedir. Bu bakımdan devlet sunmakta olduğu bu kamu hizmetini daha yaygın ve nitelikli hale getirmek için özel kişi ve kurumları devreye sokmak zorundadır.

Eğitim hizmetlerini kimin sunduğundan çok nasıl ve hangi niteliklerle sunduğu önemlidir. Devlet kendi gözetim ve denetiminde özel kişi ve kuruluşların eğitim hizmeti sunmasını teşvik etmeli ve bunu daha da yaygınlaştırmalıdır. Bunun için yapılması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1- Özel öğretim kurumlarının kurulması ile ilgili yasal işlemler kolaylaştırılmalı ve işlemler kurumun açılacağı yerde yapılmalıdır.

2- Özel öğretim kurumlarına gelir ve kurumlar vergisi ve KDV indirimi sağlanmalıdır.

3- Özel öğretim kurumlarının kurulabilmesi için hazine ve belediyelere ait arazileri düşük ücretle veya uzun vadeli kredi ile girişimcilere devri kolaylaştırılmalıdır.

4- Devlet özel okulda çocuklarını okutacak velilere düşük faizle kredi vererek velilerin üzerine düşen mali yükü azaltmalıdır.

5- Özel okullarda verilmekte olan bazı hizmetlerin devlet eliyle yürütülmesi veya devlet okullarında verilen bazı hizmetlerin özel kurumlarca üstlenilmesi yoluyla eğitim kurumlarındaki resmi-özel ayrımı azaltılabilir ve verilecek hizmetlerde bir dinamizm sağlanabilir.

6- Özel öğretim kurumlarındaki öğretmenler resmi okullardaki öğretmenlerin sosyal haklarına sahip olabilmelidir.

15. Milli Eğitim Şurasında da eğitimin özelleşmesini kolaylaştırmak için aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1- Özel öğretim kurumları gelir vergisinden ve kurumlar vergisinden muaf olmalıdır.

2- KDV indirimlerinden yararlanılmalı ve eğitim araçlarını yurt dışında getirdiğinde gümrüksüz girişleri sağlanmalıdır.

3- Özel okullara kamu desteği sağlanmalıdır. Resmi ve özel okullarda öğrencilerin velilerine uzun vadeli düşük faizli eğitim kredileri verilmelidir, (15.Milli Eğitim Şurası Raporu, 1996:5).

Özel öğretim kurumları hakkındaki yanlış bilgiler tartışılmalı ve düzeltilmelidir. Devletin sunduğu eğitim hizmetinden teorik olarak herkes yararlanabilir. Yüksek ekonomik seviyedekilerin daha çok özel okullarda okuyabileceklerini düşünürsek alt ve orta ekonomik seviyedekilere devlet okullarında daha iyi şartlarla okuma imkanı sağlanmış olacaktır. Devlet okullarında, devlet eliyle yürütülmekte olan hizmetlerin bir kısmı da özel kurum ve kuruluşlarca yürütülebilir. Bu da eğitimde özelleştirmenin başka bir biçimidir, (Bolay, 1998:270).

Gelişmiş batılı ülkelerde özel okullara belediye gelirlerinden veya devlet bütçesinden; personel aylıklarının ödenmesi, okulun işletme giderlerinin karşılanması veya okul binalarının yapımı gibi harcamalarda yardım edilmektedir. Örnek olarak Belçika'da 1990- 1991 öğretim yılında hükümet okulöncesindeki öğrenci başına 1670, ilköğretimdeki öğrenciye 2230, ortaöğretimdeki öğrenciye ise 6040 Belçika Frangı ödemiştir. İsveç'te öğrenci başına düşen harcamalar belediyelerce, devlet bütçesinden ve öğrenci velisi tarafından birlikte karşılanmaktadır. İsveç'de ilköğretim okulunda okuyan bir öğrencinin maliyetinin %37.60'ı veli tarafından karşılanmaktadır, (Özkaya,1993-2:20). Ülkemizde de benzer bir sistem uygulanması eğitim kalitesini yükseltecek ve okullaşma oranlarını arttıracaktır. Bunun için aşağıdaki tedbirler önerilebilir:

Özel Okullara Doğrudan Yardım ve Vergi İadesi: Paralı okulların yaşaması ve gelişmesinden devlet yarar sağlar. Eğitim hizmeti verdikleri için devletin eğitime ayıracığı kaynağın bir kısmını daha farklı okullara harcama yapmasına imkan sağlarlar. Bu nedenle özel okulların başarılı olmaları toplumun ve aynı zamanda devletin yararınadır.

Mali bakımdan zor durumda kalan özel öğretim kurumlarına devletin doğrudan yardımcı olması, bu nedenle uygundur. Başka bir yardım biçimi okul işletmelerinin giderlerine belirli bir miktarda vergi iadesi uygulamak yolu ile olabilir,(Erdoğan, 1996:253). Başka bir yardım türü okulların yürüttükleri etkinliklerin bir kısmına destek olmaktır. Öğrencilerin taşımalarını üstlenmek veya okuldaki bir etkinliği parasal olarak desteklemektir.

Ailelere Eğitim Yardımı: Devletin paralı okulları yaygınlaştırmak ve niteliğini yükseltmek için ailelere doğrudan yardım yapması düşüncesi Freidman tarafından savunulmuştur. Çocuklarını paralı okullara gönderen ailelerin ayrıca devlete eğitim için vergi ödedikleri, ama devletin eğitim hizmetinden yararlanmayıp, özel okullara da ayrıca para ödemenin eşitsizlik yarattığı düşüncesi bu teze gerekçe gösterilmiştir. Bu yüzden devletin bu ailelere yapacağı yardımın gerçek adaleti sağlayacağı ifade edilmiştir, (Erdoğan, 1996:254).

KAYNAKLAR

- Bolay, Süleyman Hayri ve Diğerleri. **"Türk Eğitim Sistemi, Alternatif Perspektif"** Ankara: Türk Diyanet Vakfı, 1996
- Cüceloğlu, Doğan. **"İnsan ve Davranışı"**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1991.
- Erdoğan, İrfan. **"Paralı Okulların Türk Eğitim Sistemi İçindeki Yeri ve Önemi"**
Yeni
Türkiye Dergisi, Sayı 7, 1996.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem, **"İnsan ve İnsanlar"**, İstanbul: Cem Ofset, 1979.
- Ozkaya, Necdet **"Özel Öğretim Kurumlarının Eğitim Sistemimizdeki Yeri ve Sosyoekonomik Yapı İçindeki Konumu"** Türkiye'de ve Dünya'da Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri. İTO Yayınları, 1993-2
- *Özel Okullar İmaj Araştırması özet Raporu"** İstanbul: Strateji Araştırma ve Planlama
Ltd. Şti. Aralık, 1994.
- "15. Milli Eğitim Şurası, Eğitim Sisteminin Finansmanı Komisyon Raporu",
Ankara: Şura Genel Sekreterliği, 16 Mayıs, 1996.